

ANŐ

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2'50 K

Egy vándor, aki el nem fárad...

Bédy-Schwimmer Rózsa itthon.

Nincs idegölőbb, energiát nagyobb mértékben lenyűgöző, kedélyt jobban keserítő időtöltés, mint a tétlen várakozás; ezt érezzük mindannyian, akiket az utolsó két esztendő felgyülemlett keserősége fojtogat, akik érezzük a mai nemzedék felelősségét a későbbiekkel szemben, akiket kétségbeejt a tehetetlenség tudata . . . Eltespedünk, ellenállóképességünk napról-napra csökken, cselekvőképességünk szemlátomást elsorvad.

Vigasztalás forrása számunkra az a magyar asszony, aki 1914. szeptembere óta ezer veszedelem közepett járja a világot, keresve a megváltó egyéniségeket; a mai villamos világítás mellett sem talál sokkal több ilyet, mint Diogenes a lámpájával hajdan; gyakorta csalódott azokban, akik várakozásának megfelelni látszottak, de bátorságát ez sem csüggeszti el. Céltudatos munkáját folytatja megszakítás nélkül, ha lassan halad is ma, mikor az országok közötti érintkezésben nélkülözni kell a XX. század vívmányainak legtöbbszörét. Ha csütörtököt mond hordozója kezében békés fegyvereinek egyike, fáradhatatlan szervezőképessége új erőket soroz be azok közé, akik tüskén-bokron keresztül készek öt követni világtörténelmi missziója teljesítésében. Most, hogy néhány napig megpihen kö-

rünkben, szégyenkezve nézünk föl reá: ha sokunkban volna meg a tenni akarásnak és tudásnak ez a kimeríthetetlen energiája, a veszedelemnek és fáradságnak ez a megvetése, már megtaláltuk volna a módját annak, hogy minden országbeli testvéreinkkel együtt *teljesítsük a világ asszonyainak világtörténelmi misszióját.*

Sajnos, a tenni akarásnak és tudásnak ez a kimeríthetetlen energiája olyan ritka, mint a szervesetlen világban a rádium kisugárzó képessége; csupán azoknak a kiváltságosoknak adatott, akik ezért nem egyszer martíriumot szenvednek el. De talán mi is fokozhatjuk ennek az emberiség jövőjéért tevékeny energiának hatását; talán hozzájárulhatunk ahhoz, hogy a rádium gyógyítson s ne csak önmagát égesse el.

Tegyünk meg minden tőlünk telhetőt! Akinek már oly sokat köszönhetünk a külföld magyar-megvető közvéleményének elosztatása terén, hadd vigye magával azt a biztos tudatot, hogy mögötte állunk mindannyian, öntudatos magyar asszonyok; mutassuk meg, hogy mi is, mint ő, minden áldozatra készek vagyunk, hogy gyermekeinket, a nemzet jövőjét, megtarthassuk és számukra még némi boldogságot megmenthessünk.

A gyermek védelme saját környezetével szemben.*

Írta: Glücklich Vilma.

Napról-napra tanúi vagyunk annak a felbuzdulásnak, amellyel a társadalom a csecsemlők világra-jöttét és életbenmaradását előmozdítani törekszik. A leendő anya segítségével, egészségének védelmében, a gyermek táplálásának jutalmazásában, tejkonyhák és csecsemő-dispensairek felállításában versenyeznek egymással hatóságok, testületek és magánosok.

De vajjon érdemes-e világrajönnie és életben maradnia a csecsemőnek, ha ez a gondoskodás csupán élete első évében ilyen intenzív, ha csupán a csecsemőhalandósági statisztika javítása az a szent cél, amely a csecsemőkor örangyalait lelkesíti, ha a felnövekedő gyermeket évről-évre kevésbé védi állam és társadalom?

Már a 3-6 éves gyermekét koldulni, árusítani küldi az utcára az a szülő, akiből a mindennapi élet ezer nyomorúsága kipusztított minden emberi érzést. Eljárása olyan, mint az emberevőé, aki saját fajtáját emésztí meg; s a társadalom hidegen, tetlenül tűri ezt; füstös kávéházakban, zajos mulatóhelyeken asztalról-asztalra járnak ezek a kis páriák és koldulásuk eredménye korántsem egy-egy korty tej vagy falat kenyér, hanem pénz, pénz, pénz! A jószívű adakozók jobb kedvvel étkeznek és szórakoznak tovább, annak tudatában, hogy most »segítettek« egy szegény gyermeknek; nem is sejtik, hogy ez a pénz a gyermek további kizsákmányolására buzdítja a lelkiismeretlen vagy tudatlan szülőt, sőt esetleg max a kis gyermeket káros élvezetek hajhászására, pl. dohányzásra készíti. Nem gondolnak arra, hogy az esti alvás hiánya testileg, a felnőtt léhaságának látása erkölcsileg teszi tönkre a gyermeket, akasztja meg annak egészséges, természetes fejlődését. A 6-7 éves gyermek már mint üzletember tűnik fel az utcán: cipőzsinórt, vagy trágár nótákat, vagy más kelendő cikket árusít, szaval vagy énekel; a jószívű közönség felülfizetésekkel bátorítja arra, hogy¹ otthon ne számoljon el minden keresetéről, hanem »zsebpénzt« tegyen félre, amelynek helyes felhasználása tekintetében az ő fejletlen esze aligha szolgálhat útmutató gyanánt. Az iskola mindenkor nagy szomorúsággal szemlélte a gyermekek ilyen kifárasztását, mélyen fájalta azt, hogy növendékeinek egy része azért marad el testi és szellemi fejlődésében, mert az iskolai munka után nélkülöznie kell az annyira szükséges nyugalmat, az elégedő alvást. A háború »üdvös« következményei sorában bukkan fel most először az a jelenség, hogy az iskola támogatja növendékeinek kenyérkereső munka át Ahelyett, hogy védelmező mentor gyanánt állna melléjük és a legnagyobb erőfeszítéssel küzdene azért, hogy a tanulás éveiben a gyermek testi és szellemi erőit arra koncentrálhassa, hogy meg¹ élhetését a hatóságok minden körülmények között biztosítsák: az iskola szervezi kenyérkereső munkájukat, az iskola viszi őket — a mumciógyárba, hogy tanári felügyelet alatt vegyenek részt a pusztítás eszközeinek előállításában.

Ahelyett, hogy szoptató szobák, napközi otthonok, központi háztartások vennék oltalmukba a gyermekeket és tennék lehetővé, hogy anyjuk is — vagy férje tá-

vollétében ő maga — rendszeren díjazott munkát vállalhasson: a gyermeket fogják be korai munkára, tőle vonják meg a szünidő szabadságát, őt avatják fel időnek előtte »családfentartóvá«.

A gyári munka — bármennyire igyekezzenek javítani annak higiénikus feltételeit — nem felelhet meg¹ a gyermeki szervezet és a gyermeki kedély igényeinek. Még sokkal kevésbé Válthatik hasznára, mint a kertészkedés, amely legalább szabad mozgással jár, ha a munkaórák nagyobb száma alkalmatlanná teszi is arra, hogy — mint a rendszeres testgyakorlás — harmonikusan fejlessze a gyermek izomrendszerét.

Erős kényszer alatt áll a gyermeki test és lélek már az iskolában is; nehogy ez fejlődését, későbbi egészségét kedvezőtlenül befolyásolja, föltétlenül szüksége van arra, hogy az iskolai munka közeiben: az egy-egy napok szabad óráiban és az iskolaévek közti szünidőben teljesen szabad, minden kötelező munkától mentes legyen.

Nem válik hasznára a tanulóifúságnak a túlságosan megnyújtott szünidő; de hogy annak normális mértékére mekkora szüksége van, világosan kitűnik abból, hogy sok iskolásgyermek szembetűnően megnő, egy-egy szünidő alatt, gyengébb tanulók hirtelen könnyebb felfogásuakká lesznek, akárhány olyan, ki kedvetlen volt, vidám nézésű, mikor visszajön, stb. Nem lehet büntetlenül kikapcsolni a tétlenségnek ezeket a hasznos periódusait, amelyek úgy növesztik a fiatal szervezetet, mint a téli nyugalom a fa évgyűrűit. Mikor eszmél a tanító-ság arra a nemzetmentő hivatásra, amely reá vár a gyermekkor hamisítatlan fentartása terén?

Okuljunk!

A németországi Kolberg napilapjaiban a hatóságok a következő rendeletet tették közzé:

»1. Rendőri felügyelet alatt álló nőszemélyek, kik átmenetileg más helységben tartózkodnak, kötelesek 12 órán belül az ottani rendőrség erkölcsrendészeti osztályán személyesen jelentkezni.

2. Olyan nőszemélyek, kik a nemi megegedés gyanúja alatt állanak, kötelesek eltűnni, hogy hatóságilag megvizsgáltsanak.

3. Rendőri felügyelet alá helyezendők:

a) Olyan nőszemélyek, kiknél nemi betegséget állapítottak meg, akkor is, ha nem üzik iparszerűen a prostitúciói.

b) Olyan nőszemélyek, kik nem betegek ugyan, de anyagi szolgáltatás ellenében nemileg érintkeztek, ha csak egy férfival is,

c) Olyan nőszemélyek, kik több férfival érintkeztek nemileg, akkor is, ha azt anyagi szolgáltatás nélkül tették meg«.

A német abolicionisták önmagukra is vessenek, ha ma a német nők kénytelenek a »férfiszemélyek« egyeduralmának e hajmeresztő túlkapasát, ezt az erkölcsi megvesszőtetést, ezeket a vérlázítóan igazságtalan beavatkozásokat és kínzásokat eltűnni.

Behódoltak' ők is a háborús ideológiának és a háborús viszonyokra való tekintettel nem követelték a hatósági erkölcsrendészet megszüntetését. Sőt tárgyalásokba bocsátkoztak a prostitúció »rendezése« tekintetében. Vagy meggyőződésünk a kettős morál, tehát elsősorban a reglementáció elleni küzdelem, vagy nem az. Ha meggyőződésünk, akkor a háború alatt kettőzött eréllyel kell ez irányban dolgoznunk, mert hisz most félelmetesen nőnek a következmények arányai: a pros-

* Mutatvány a sajtó alatt tevő Kongresszusi naplóból.

titutió és számtalan melléktünete. Ha nem az, akkor nem lehetünk oly mozgalom, oly eszme hivatott képviselői, melynek belső igazsága és következetessége hajszálnyi eltérést sem enged meg az agitáció praxisában.

A német nőknek ez fokozott kötelességük az ottani erős katonai uralom túlkapásaival szemben.

Mi magyar asszonyok pedig tanuljunk és okuljunk!

Háború, közélélmezés és választójog.

Parlamentünk igazi lelkének szemérmetlenül leplezetlen képét láttuk az utolsó, néhány napig tartó ülésszak alkalmával.

Az ország közélélmezéséi ől volt szó, kapcsolatban a kormány rendkívüli hatalmáról szóló jelentéssel, az újonnan szervezendő élelmezési központról és úgy mellesleg egy kicsit beszélgettek a választójogról is.

Az ellenzék legifjabb frondeurhajtása, a Károlyi-párt, nagyszabású választójogi akciót hirdetett előzőleg nagyhangosan. A jogfosztottak tömege újra reménykedett és — újra csalódott.

A választójogról szóló passzus következőképen hangzik: »A nemzet kívánja, hogy az általános titkos választójog behozatala mellett az eddig jogaiktól megfosztottak is politikai jogaikhoz jussanak, a nép széles rétegein nyugvó demokratikus kormányrendszer alkottasék. Lehetetlenség, hogy akik a lövés z árokban életüket teszik kockára a hazáért, tovább is politikai jogoktól megfosztva; maradjanak.« Hogy politikai zsargonban ez mit jelent, azt tudjuk: a Károlyi-párt hozzájárulását az előbbi ellenzéki párt legújabb választójogi reformtörekvéséhez.

Követelik a választójog kiterjesztését azokra a férfiakra, kik a háborúban harctéri szolgálatokat tettek. Az ellenzék követelésének elfogadása pedig jelentené az egész magyar nővilág elvi kirekesztését a politikai jogokból.

Ha Tisza István nem okult a háború rettenetes szemléltető tanításain, ha ő még a Lukács-féle javaslatot is túlmerész lépésnek minősíti, akkor ezt fájlalhatjuk, de nem lepődünk meg rajta, ismerjük régien a feudális és önkényes főúr nyakas maradiságát minden vonalon.

Ne merjen azonban radikalizmust, szociális haladást emlegetni oly politikai párt, amely egy választójogi törvénnyel szemben, amely kinullázza a nőket, a mezőgazdasági munkásokat, alamizsnát dob a gyári munkáságnak, megelégszik egy reformmal, mely csak a mai lövészárok generációjának adná meg a választójogit és ezt úgy tűzné a mellére, mint valami hadi medáliát

Ha pacifista Károlyi Mihály gróf, akkor tudnia kell, mily végzetes kihatással volt a mai háború arányaira nézve az általános választójog és az általános védkötelezettség között felállított junktim.

A választójog emberi jogi és polgári kötelesség, da nem lehet jutalom harctéri szolgálatokért.

A lövészárok mártírjainak külön jár az állam gondoskodása egészségéről, megélhetéséről; a szegénynek föld, abból a földből, melyért vértett, de választójog mártíromság nélkül is járt volna neki és mindnyájunknak.

Választójogi demonstráció szakadó esőben.

A népek és az: emberek mindenütt annyira hasonlítanak egymáshoz, akár csak az egyik tojás a másikhoz, de érzésük, felfogásuk és megnyilatkozásaik annyira különbözőek, hogy sokszor őket magukat is meglepí.

— Chicagóban vagyunk, a nők nagy választójogi díszfelvonulásának napján; a naptár 1916. június 7-ét mutatja, a barometer vihar és esőn áll és nem téved. Az ég valamennyi csatornáját megnyitotta, esik, esik, esik. A hideg zuhatag egész nap szakadatlanul ömlik alá a városra, bömböl és tombol a szélvész és felkorbácsolja az utcák hömpölygő áradatát. Az emberek mind otthon maradnak a tetők biztos védelme alatt. Vajjon mindnyájan? — Ó nem. Azok a nők, akik az Egyesült Államok északi és déli, keleti és nyugati részéből egyaránt azért gyűltek össze e napra Chicagóban, hogy nemük politikai egyenjogúsításáért tüntessenek, őket nem riasztja vissza sem az eső, sem a szélvész, sem a hideg.

Eleinte úgy látszott, hogy engedniök kell az ítéletidőnek, de azután három ellenszavazattal szemben valamennyien elhatározták, hogy dacolni fognak az időjárással; s azok, akik így határoztak, tudták, hogy mit tesznek: népük legtitkosabb érzelmeinek ismeretét ügyük javára használták ki. Az 5500 főből álló menet végigvonult a 2 mérföld hosszú Michigan-Avenue-n a Republican National Convention-ig, hol a vezetőséget fogadták. A menetet 21 zenekar kísérte és ezek játszottak, mitsem törődve azzal, hogy az eső néhány hangszert egészen hamisra hangolt; a zenészek pedig fáradhatatlanul öntötték ki sípjaikból és trombitáikból a behatoló esővizet. Sokan vittek zászlókat, lobogókat és táblákat ilyen feliratokkal: »Követeljük a nők választójogát valamennyi államban!«, »Egy nemzet sem erősebb asszonyainál!« stb. (Talán hozzá lehetne tenni még ez utóbbi mondáshoz: ha ugyan az (asszonyok akarnak erősek lenni.) Még az út egyharmad részét sem tette meg a menet, mire a vihar valamennyi zászlót, lobogót és táblát kicsavarta az asszonyok kezeiből és botokkal, szövetrongyokkal és papírfoszlányokkal borította be a kövezetét, az esőernyők sem jutottak jobb sorsra, kárára azoknak, kik alattuk keresték védelmet.

Csak nagy fáradtsággal sikerült Reverend Anna Shawt, ki nemrégiben gyógyult fel súlyos betegségéből, visszatartani attól, hogy gyalog vegyen részt a felvonulásban; végre beleegyezett, hogy az elnökség tagjaival automobilon csatlakozzék a menethez. Valamennyi állam küldöttei képviselve voltak és pompás díszruháikat az eső a felismerhetetlenségig tönkretette. A 76 éves, hófehér hajú Mrs. Byrne Washingtonból jókedvűen nevetett, mikor az eső patakokban ömlött kabátjáról és kalapjáról. Az idő mostohaságával dacolva mankón vándorolt egy koros nő, akit nem lehetett visszatartani attól, hogy ő is kövesse a menetet. Bár a víz oly magasan állott, hogy lábuk mélyen benne gázolt s a szél arcukhoz csapta az esőt, összekuszálta ruháikat, mégis emelt fővel, komolyan és méltóságteljesen vonultak végig az üres utcákon céljuk felé, mitsem törődve a tomboló viharral.

És ugyan mi célból? — fogja kérdezni sok ezer férfi és nő s arra a nevelés hatásra fognak gondolni, amit egy ilyen látvány talán a mi sajtónkból vagy közvéleményünkben váltana ki.

Másképp áll a dolog Amerikában. Lássuk csak, mint ítéli meg ott a sajtó és hogyan nyilatkoznak komolyan gondolkodó férfiak:

A »Herald« írja: »Még nem volt rá eset sem Chicago — s bizonyára a világ történetében sem —, hogy egy tüntetés ehhez hasonló mély benyomást keltett volna; a legmagasztosabb idealizmus és egy nagy ügy iránti odaadás lelkesítette valamennyiüket, kik a menetben résztvettek, a legelsőtől a legutolsóig, ki a menetet bezárta.«

A »Womans Journal« ezt, írja: »Nagyobb méretű és díszesebb felvonulásokat láttunk már, de olyat, mely több nagybecsüléssel találkozott volna, még sohasem. Férfiaktól hallottuk, hogy az a látvány, amit ezek az átázott, a vihartól megtépázott nők nyújtottak, amint rendületlenül haladtak céljuk felé, a legmegindítóbbak egyike volt.« A nők választójogi irodájában megjelent egy Indianából való úr s így szólt: »Mindig ellenzője, voltam a nők választójogának, de amióta tegnap felvonulásukat láttam, én is hívuk lettem.« Egy másik férfi elmondta, hogy tanúja volt annak, amint férfiak, kik a felvonulást egy épület ablakából nézték végig, könnyes szemekkel jelentették ki: »A nők azzal a móddal, ahogyan itten végigvonulnak, elegendő okot szolgáltatnak ahhoz, hogy követeléseiket komolyan fontolóra vegyék.« A »New-York Times« egy tudósítója ezt mondta: »Társaimmal mindeddig csak gúnyolódtunk a newyorki nők felvonulásain, de a chicagói teljesen elvette a csufolódo kedvünket.«

Mikor később kisült, hogy a menetben résztvevők közül senki sem betegedett meg, de még csak! meg sem hűlt, szinte természetesnek vették és Mrs. Catt kijelentette: »Ha a nők választójogukért tüntetnék, nem érheti őket baj.«

Így a június 7-iki megázott díszfelvonulás az amerikai választójogi mozgalom történetében a dicsőségek lapján kap helyet; mi európai nők pedig igazán örülünk amerikai testvéreink sikereinek.

Kicsiny és nagy dolgokra egyaránt áll, hogy aki egész erejével, szívvel és lélekkel szenteli magát valamely célnak, az már félig győzött is.

L. G. M.

TORNA.

Berkesné Máté Mela
V., Mária Valéria-u. 12.
individuális testfejlesztő
tanfolyamai (gyermek és nők részére) október hó 1-én
kezdődtek. Előjegyzések naponta. Telefon-szám: 37—48

Eszméink diadala.

Mikor a reformer először fejti ki meggyőződését, futó bolondnak mondja a közvélemény; idők folytán oda enyhül ez a bíráló, hogy utópista, délibábót kerget. Közben az új gondolat termékenyítő ereje »sudárba szökken«, intézményekben, rendszeres munkában testet ölt. Naiv lelkek azt gondolhatnák, hogy ekkor dicsőség övezi azok homlokát, akik először pendítették meg az eszmét. Mekkora tévedés! a tudatlan közvélemény rég elfeledte, hogy valamikor ellene szegült a régi eljárás módosításának. Saját alkotásának, legősibb meggyőződése megvalósításának érzi az új itást és büszke reá, mint saját találmányára. De sebaj! az a fő, hogy haladjon a világi; a vérbeli reformer nem áhit elismerést.

Mikor a Feministák Egyesülete először pendítette meg ebben az országban — több mint 10 esztendővel ezelőtt — az anyavédelem eszméjét, akkor a támadások, gyanúsítások, rágalmak özöne áradt felé. »Fel akarják szabadítani az erkölcstelenséget, fel akarják lazítani az anyát szent kötelességei ellen, martírt akarnak csinálni a bűnös asszonyból!« Hiába hangoztattuk: bár előttünk szent minden anyaság, de a házasságban élő anyák nagy tömege anyai méltóságának, saját és gyermeke egészségének érdekében ugyanoly mértékben rászorul a társadalom védelmére, mint azok, akiknek ezenfelül még jogait is keresniük kell. Elítélték törekvéseinket, mint mindig, valahányszor valami helyes kezdeményeztünk.

És íme: két év múlva már hivatalos szerve is volt Magyarországon az anyavédelemnek, amely elvégezte az e téren szükséges teendők egy részét és — természetesen első díszgyűlésén avval ámitotta önmagát, hogy »ez nem feminizmus«.

A Feministák Egyesületének anya- és gyermekvédelmi bizottsága ezután oly térre vitte át tevékenységét, amely még gondozatlan volt: meglátogatta a nyilvános szülőintézetekben lebetegedő nőket, hogy útbaigazítással, jó tanáccsal, szociális gondozással könnyítsen sorsukon; elvállalta a fővárosi árvaszék gondozásában levő, házasságon kívül született gyermekek személyi felügyeletét. Hogy ezt a szociális tevékenységet becsülettel és eredményesen végezte, bizonyosság reá az a hivatalos elismerés, amelyet az illetékes tényezők nyomtatásban is megadtak érte.

Most ez a tevékenység is oda érlelődött, hogy a Stefánia-szövetség hivatalos apparátusával az önkéntes munka teréről a szakszerű, díjazott tevékenység mezejére: vitte át és — legsajátabb teremtő munkáját tisztelt benne.

Csak örvendetes lehet a mi szempontunkból, hogy a Feministák Egyesületének anya- és gyermekvédelmi bizottsága felszabadul a részletmunka alól és minden erejét annak keresztülvitelére fordíthatja, amit esztendővel ezelőtt kezdeményezett: az anyasági biztosításnak, mint állami intézménynek erélyes sürgetésére és azon elvi követelmények megvalósítására, amelyek még nem találtak más szószólóra. Az anyasági biztosítás terén a Stefánia-szövetség várakozó álláspontot foglal el: még mindig nem látja időszerűnek, hogy megszerkessze azt a memorandumot, amelynek alapelveit a

Feministák Egyesülete kezdeményezésére és ennek felterjesztésével nagyjában megegyező értelemben már hónapokkal ezelőtt rendezett vitájában megállapította. De bízva reméljük, hogy hamarosan megteszi az első lépést ezen az »eddig teljesen járatlan« úton is.

És óhajtván várjuk azt a történelmi pillanatot mikor akad majd politikus, aki a megvalósítás terére viszi, mint »merőben új eszmét«, a nők választójogát.

G. V.

A NŐ a feminista törekvéseknek, az asszonyi solidaritásnak, a nemzetközi békés szervezkedésnek magyar szószólója. **Előfizetési díja: évi 5 korona**

Az iskolásgyermek lélektana.

Írta: Dr. Dienes Valéria.

Ezen a címen adta ki a Magyar Gyermektanulmányi Társaság Alfred Binet Idées modernes sur les enfants című könyvének magyar fordítását. Az eredeti mű célja volt a francia közönség tágabb köreiből ismertté tenni a modern gyermektanulmányozás néhány fontosabb eredményét és felhívni a szülők, kiváltképpen pedig a tanítóság¹ figyelmét mindazokra a pedagógiai újításokra, melyek az eddig elért eredmények alapján lehetségesek. A fordításnak a mi közönségünkkel szemben ugyanez a célja. Felszabadítani az iskolát egy ötletszerűen, találomra, vagy legfeljebb ösztönszerűleg dolgozó pedagógia uralma alól és e durva empiria helyett tudományos eredményeken alapuló nevelési és tanítási módszereket hozni forgalomba.

Ehhez elsősorban arra van szükség, hogy az iskola vagy az osztály vezetője a tanítói magatartás mellett elsajátítson egy másikat, melynek amant bizonyos értelemben mindig meg kell előznie — s ez a kísérletező. Amant a segítő, támogató, tevékeny beavatkozások sorozata, ezt a tartózkodás, a várakozás, a megfigyelés, szóval a lehetőleg teljesen keresztülvitt passzívítás jellemzi. Más leckét kérdezni a gyermektől és más az iskolai kikerdező kísérlet Mindkettőnek az a célja, hogy eldöntsük, mit tud a gyermek, de az előbbi esetben minden botlást javítunk, minden elvetendőt kiküszöbölünk, a másodikban a botlás épp olyan érdekes, mint a helyes tudás, a hiba épp úgy elfogadandó és feljegyzendő, mint a siker. A gyermekek tévedésbeejtésétől nem kell félni: ahol gyakoriak az iskolai kísérletek, a gyermekek könnyen megszokják, hogy bizonyos esetekben tanítójuk nem nyilatkozik azonnal feleletük helyességéről.

Az iskolai képzés sikerének megállapítása az első feladat, melyre szerzőnk a szokásos »vizsgálatok«, versenyvizsgák helyett pontosabb eljárást ajánl. Statisztikai módszerrel megállapított »képzettségi példatárt« szerkeszt melyben az elemi iskolai tananyag a gyermekek haladásának ténylegesen konstataált fokozatai szerint rendezve kerül kipróbálás alá. A gyermekek százain, sőt ezreire végzett kikerdezőkkel döntötték el, hogy melyek ezek a fokozatok, milyen kérdésekkel kémlélhetők

Kössön hadibiztosítást

az Augustta gyorssegélyalap hadibiztosítási osztályánál.
Felvilágosítást ad az igazgatóság: Budapest V, Vilmos császár-ut 72. sz. Telefon-sz.: 118—44.

ki legjobban és az elemi iskolás gyermek hányadik életévének felelnek meg. Így minden egyes gyermek a gyermek-átlaghoz hasonlítódik, mikor olyan követelménnyel vizsgáljuk meg haladottságát, melynek s az ő korában levő gyermekek nagy többsége meg tud felelni. Ezzel a módszerrel az is megállapítható, hogy elmaradottság vagy előrehaladottság esetén hány évvel van előre vagy elmaradva. Ez a példatár az olvasásból, számolásból és helyesírásból való vizsgáztatást pótolja és három rendbeli hasznát hangsúlyozzuk: 1. elárulja a gyermek képzettségi fokát, 2. az osztálytanító munkádnak értékét és 3. a használatban levő módszerek értékét. A gyermek képzettségi fokáról számokban kifejezhető eredményt ad, ha a hátramaradottságot negatív, az előrehaladottságot pozitív számokkal jelezzük, az esztendő számában kifejezve. Pl. a két évvel hátramaradt gyermek jegye — 2, az egy évvel előrehaladotté +1, a normálisé 0.

Ha valamely gyermekről a hátramaradottsági megvan állapítva, a baj forrását és orvoslását kell keresni. Evégből megvizsgáljuk a gyermek testi fejlettségét, érzékszerveit, értelmét, emlékezetét, képességeit és jellemét. Ezek a vizsgálatok töltik be könyvünk legnagyobb részét.

Hogy a gyermek testi fejlettségének vizsgálata az iskolai hátramaradottság szempontjából értékelhető legyen, ahhoz először is meg kellene állapítani, hogy a testi fejlettség a szellemi fejlettséggel párhuzamos, vagy legalább is összefügg. Ilyen összefüggést egyenként nem sikerült találni; vannak testileg csenevész és szellemileg kiváló gyermekek. Az összefüggés azonban megvan, mint tömeg adat. A testileg jól fejlett gyermekek között nagyobb százalékban találunk szellemileg is előrehaladott gyermekeket, mint a csenevészek között, a hátramaradott testűek viszont több szellemileg hátramaradottat mutatnak, mint a normális fejlettségűek.

Ezeket az adatokat Binet a gyermekek naptári korának és anatómo-fiziológiai korának összevetésével nyeri. Megméri a gyermek súlyát, magasságát, vállszélességét, lélelző-képességét és dinamométer-szorítását s minden adatot úgy fejez ki, hogy a már említett módon a gyermeknek a normálshoz viszonyított haladottságát vagy elmaradottságát jelzi. Pl. egy 10 éves gyermek anatómo-fiziológiai korának adatai:

Testmagasság	-2 év
Súly	-1 év
Vállszélesség	0 év
Lélelzőképesség	+1 év
Dinamométer	+1 év

A gyermek tehát alacsony, akkora, mint a 8 évesek, de súlya már a 9 éveseké, a gyermek tehát nem sovány; vállszélessége normális, dinamométer-adata és lélelző-képessége olyan, mint a 11 éveseké; ezek az adatok kistermetű, zömök és munkaképes gyermeket árulnak el.

A testi hátramaradottság okainak orvoslása gyakran magában is elegendő a gyermek szellemi erőinek fellendítésére, de ahol ezzel nem érünk célt, ott a többi adatokhoz kell folyamodnunk.

Az iskolai sikertelenségeknek az érzékszervek, főleg a látás és hallás tökéletlensége sokkal gyakrabban okozója, mintsem azt tüzetesebb vizsgálatok nélkül hinni lehetne. Binet egy optometriai skálát használ a látás pontosságának megállapítására, melyen szöveget nem alkotó betűket kell a tanulónak felismernie. Normálisnak

ítéli annak a tanulónak látását, aki helyesen ismer fel 7 közül 5 betűt, ha a betűk 7 mm. magasak és 5 mm. távolságban vannak. A hallás mérésére az óraketyegést és a tanító beszédét használták.

Az értelmi fejlettséget Binet ugyanazon elv alapján méri, mint a testi fejlettséget. Egy értelmi mérő-skálát szerkesztett, mely az 1-15 éves gyermekek számára évről-évre előírja azokat a kérdéseiket vagy feladatokat, melyekét tapasztalat szerint az illető életévben levő gyermekiek nagy tömege meg tud fejteni. A sorozat úgy van összeválogatva, hogy a statisztika adatai szerint az egy évvel magasabb életkornak szánt feladatokat a kérdéses korú gyermekek átlaga már nem tudja megfejteni, az egy évvel fiatalabb gyermekek szántakat azonban a közönséges átlagnál nagyobb számban tudják megfejteni. A gyermek értelmi korát az a szám jelzi, amelyhez tartozó kérdéseket megoldotta és világos, hogy ez a kor épp oly kévéssé fog szükségképpen összeesni a naptári korral, mint az, amit testének tanulmányozásából megállapítottunk'. Az értelmi kor elmaradottsága vagy előrehaladottsága természetesen az illető gyermekeknek jelenlegi osztályukból való kivonását teszi ajánlatossá. Az így talált szellemileg hátramaradottak részére Binet külön iskolákat létesített, melyeknek működéséről és a normálirók tanítására nézve is rendkívül tanulságos eredményeiről részletesen beszámol jelen munkájában. Kikel az: iskolákban túlhajtott verbalizmus ellen és aktív foglalkoztató módszereket, kísérleti órákat és műhelymunkát sürget a gyermekek számára.

Az emlékezet-mérést szószertinti szöveg-tanulással végzi. Legalább három próbát ajánl és mindenik osztálykísérlet abból áll, hogy adott szövegből 5 percig könyvnélkül tanultat, azután leírta a tanultat. A sorok számából s az elkövetett hibák számából állapítja meg a tanuló emlékezetének viszonylagos értékét. A könyvben részletezett kísérlet adatai nagyjából meg egyeznek az osztály tanítójának empirikus osztályozásával, de van egy-néhány szembeszökő eredmény, amit a kísérlet a tanító téves ítéletével szemben állapított meg. Az emlékezet nevelésére, fogyatékoságainak enyhítésére szerzőnk azt ajánlja, hogy külön foglalkozunk a gyermekek tanulási módjával és figyelmeztessük őket a könyvnélküli tanulás foganatosabb módjaira.

A gyermekek speciális képességei is okozhatják, hogy tanulmányaikban hátramaradnak. Bizonyos irányban leszögeződik az érdeklődésük és másutt emiatt ténlenekké válnak. A képességek összetartozásai, korrelációjának vizsgálata nyújthat ezen a téren döntő felvilárgosításokat. Bizonyos képességek erősen korrelatívak vagyis nagy percentben együtt járnak, mások függetlenek egymástól, csak azt nem sikerült megállapítani, hogy volnának képességek, melyek kizárják egymást. Az egyéni képességek így szellemi típusokat definiálnak. E típusokat célszerű a gyermekekben fölismerni és a tanításban, sőt lehetőleg a gyermekek osztályokba sorozásában is szem előtt tartani. Nem arról a ma már elvetett szándékról van szó, hogy külön módszerekkel dolgozó osztályokat létesítsünk a vizuális, az auditív, a motorikus képjárású gyermekek számára, ezek a »típusok« csak a szellemi élet nyersanyagát vagy munkaeszközzeit jellemzik, nem pedig azt, hogy ez a munka milyen természetű szolgáltatásokra képes. Olyan szellemi típusok elkülönítéséről volna szó, aminő pl. a gyakorlati és irodalmi emberé, arról, hogy ne kívánjunk főleg verbális eszközökkel dolgozó szellemi képzettséget olyan gyermektől, aki elsősorban gyakorlati képzésre, kísérleti, műhely-

munkára termett. Ugyanebben a fejezetben számol be a szerző két leányán végzett lélektani vizsgálatának eredményeiről. Margit és Armande két szélsőséges típus képviselői, az objektív-konkrét s az absztrakt-szubjektív típusú. E típusok iskolai megállapítása egyszerű osztály-kísérletekkel is lehetséges és nagy segítséget nyújthat a gyermekek egyéni szintű kezelésében.

A gyermekek jelleméből folyó iskolai hátramaradottságnak leggyakoribb oka az, amit lustaságnak szokás nevezni. Ennek a »lustaság«-nak külön tanulmányokat kellene szentelni, annyi különböző ok rejlik e gyűjtőnév alatt. Binet tapasztalatai szerint legkritikább a morális okú lustaság, ez azonban nem azt jelenti, hogy a gyermeket nem szabad felelőssé tennünk lustaságáért. A morális nevelésben a büntetés célja nem bosszúállás, sőt még nem is morális igazságszolgáltatás, hanem új és jobb szokások teremtése. Bármilyen okozza is, hogy a gyermek dologtalan, ha büntetéssel munkára serkentjük, akkor helyesen cselekedtünk, még ha a dologtalanság eredeti oka nem is rosszakarattal, vagy a gyermek nemtörődése volt.

Íme egy tanulságos könyv, ha nem is fogunk benne minden részlet-állítást aláírni. Szempontjai tiszták, módszere megbízható, mindenki haszonnal fogja olvasni, aki tanít vagy akinek iskolásgyermek van. A szakszerű tájékozottságnak csak első elemeit nyújtja, de mindenestre eleget ad arra, hogy aki a gyermektanulmányozásra hajlandóan vagy hivatottnak érzi magát, az ezen a nyomon tovább haladhasson. A szerzőnek összefoglalás és népszerűsítés volt a célja. A fordító is egészen célt ért, ha ez a kötet minél tágabb körben meghonosítja a gyermekek megismerésének vágyát és egy lépéssel előbbre viszi a nálunk e téren már szép eredményekkel megkezdett munkálkodást.

A leányközépiskolák reformja és a koedukáció.

Írta: Hacker Boriska.

Azokban az országokban, ahol idejekorán felismerték, hogy a nő is éppen olyan ember, mint a férfi, már régen nincsenek külön iskolatípusok leányok és fiúk részére, hanem közösen végzik középiskolai tanulmányaikat. Finnországban 1885 óta vannak koedukációs iskolák, amelyek száma évről-évre növekszik. Svédország, Norvégia, Dánia, Portugália, Hollandia, Olaszország, Görögország középiskolái nagyrészt közös; szintúgy az Északamerikai Egyesült-Államok számos iskolája. Angliában is van néhány koedukációs középiskola; Skóciában majdnem mind az, Svájcban és a Német birodalomban, Bajor- és Poroszországot kivéve, szintén igen sok. A többi államokban, nálunk is úgy féltik némelyek a fiúiskolákat a leányoktól, mintha a legborzasztóbb ellenségről volna szó. A különböző kultúrájú, temperamentumú, felfogású nemzetek körében annyi már a közös iskola, hogy bátran elindulhatunk az ottani tanügyi vezetők tapasztalatain. A nehézkes felfogású, konzervatív, elfogult pedagógusok kifogásaitól eltekintve, jórészt elméleti, nem tapasztalaton alapuló hozzászólások) a vezetők általában megelégedésüket fejezték ki. Nem volt rá eset, hogy a régi különválasztó rendszerre valahol visszatértek volna.

A koedukációnak is, mint minden rendszernek, vannak árnyoldalai, ezek különösen ott mutatkoznak, ahol a leányok nem egyenlőjogú, hanem csak kegyből megtúrt bejáró magántanulók. Nálunk évek óta — kivételesen — megengedik egynéhány középiskolában, hogy az órákra mint magántanulók bejárjanak. Ahol azután leányközépiskola létesül, ott erre szükség nem lesz; de mi történik azokkal a leányokkal, akik gimnáziumot akarnak végezni, holott városukban csak felső kereskedelmi leányiskola van? Vagy megfordítva? A nagyobb városok, felekezetek, magántársulatok áldozatokat hoznak leányközépiskolák fentartásáért, az állam is tart fenn egynéhányat. Az 1912. évi statisztika szerint a fiúgimnáziumok fentartási költsége 24.2 millió volt, egy tanulóra 323 korona jutott, (215 iskola), a leánygimnázium és felsőbb leányiskolák költsége 2.5 millió, egy tanulóra 368 korona jutott (35 iskola). Ugyanebben az évben az összes fiúközépiskolák tanulójának száma 75.300, a leányiskoláké 7300 volt. Az 1910. évi népszámlálás adatai szerint a középiskolák 8 osztályát végezte Magyarországon 228.000 férfi és 46.000 nő; elég szép arány ahhoz képest, mennyire megnehezítik nálunk a nők középiskolai tanulmányait.

Az előbbi adatokból látjuk, hogy különösen a felsőbb leányiskola fentartása mekkora fényűzés volt, amelyekben, a gimnáziumokat leszámítva, 1 tanulóra 380 korona költség jutott. A felső osztályok néhol egészen elnéptelenedtek, mert ma már minden leány kenyérkeresetre képesítő iskolát akar végezni. Kérdés, hogy a nevelőnői osztállyal megtöltött felső leányiskola sorsa nem lesz-e ugyanez?

Az új rendelettel a leányok középfokú oktatásának ügye koránt sincs elintézve. Ott, ahol leányközépiskolák nincsenek, meg kell engedni, hogy a leányok a fiúiskolákba rendszeresen bejárhasanak. A kultúrához, pályára készüléshöz minden gyermeknek egyforma joga legyen; ezért, nem csupán a reáliskolák, gimnáziumok, hanem a felső kereskedelmi iskolák és más (pl. felső ipari) szakiskolák is fogadják be a leánytanulókat.

Gazdasági szempontból nagyjelentőségű ez a kérdés. Ma a továbbtanulás lehetősége csak a vagyonos osztály leányai számára van meg. Kis városokban, falun lakó szülők, ha lányukat tovább akarják taníttatni, az országnak kevés nagyvárosa áll e célból rendelkezésükre; ezekben egy leány évi ellátása és tanulása 1500-2000 koronába kerül. A magántanuláshoz szükséges magánórákat és vizsgadíjakat pedig csak gazdag családok fizethetik meg. Legtöbb szülő tehát inkább otthon tartja őket, ami az egyének, de főleg az összeség szempontjából nagy veszteség. Olyan nagy és gazdag vidéki városoknak, mint Kecskemét, Kaposvár, Brassó, Nagyvárad nincs leány középiskolájuk, sok kisebb helyen csak óvónőképző, vagy felső kereskedelmi iskola van; más városokban még polgári leányiskola sincs, (fiúk számára van). Egyelőre nincs meg az anyagi lehetőség arra, hogy az állam, vagy község külön leányiskolákat állítson, de nem is volna érdemes kellő számú tanuló híján; engedjék meg tehát a leányoknak, hogy a fiúkkal közösen tanuljanak. Az eddigi tapasztalatok megmutatták, hogy éppen a kisvárosok kis tanulósámú iskoláiban nagyon könnyen elérhető az iskolában és azon kívül a kellő tanári és szülői ellenőrzés. Mindenesetre sokkal kevesebb veszedelmet jelent a vidéki leányokra nézve a fiúkkal közös iskola, mintha szülői felügyelet nélkül Budapesten járná-

nak leányközépiskolába, nem is szólva az anyagi előnyökről, amelyek szintén fontosak. Miért kerüljön egy lányos apának többre a gyereikéi taníttatása, mint egy fiús apának, holott egyenlő adót fizetnek?

A felső kereskedelmi iskolák felettes hatóságai a leányoknak rendszerint csak női iskolában engedik meg a magánvizsgát, ami költségtöbbletet jelent, mert hiszen igen kevés az országban a női felső kereskedelmi iskola. Sokszor megnehezíti a lányok helyzetét az a körülmény is, hogy kereskedelmi iskolai magánvizsgáikat csak 17-18-19 éves korukban kezdehetik meg.

Az államok költségvetésében a nőnevelés ügye egészében sokkal kisebb összeggel szerepel, mint a férfiaké. Több is csaknem mindenütt a női analfabéta. Egészen természetes az a remény, hogy jövőben többet fognak majd a leányiskolákra költeni, de még mindig nem elég. Ma az észszerű takarékoság azt követeli, hogy minél több egyént kell bejuttatni a már meglévő iskolákba. Nehogy ennek következtében a középiskola túlszűfoltta váljék, meg kell nyitni a nők előtt az összes szakiskolákat és egyéb tanintézeteket. Akkor a főleg kiadásokat megtakarítják s kedvezően fektetik be a kultúrára szánt tőkét, mely az államnak közgazdasági és közművelődési téren busás kamatokat fog hozni.

Erdély.

Írta: Szegvári Sándorné.

Betörés és rablás, betörés és rablás marad akkor is, ha a rablóvezér tábornoki egyenruhába van bújtatva. De amint hogy vannak anyák, kiknek csak akkor kezd fájni a háború, mikor saját édes gyermekük vére is belelefolyt a nagy vértengerbe, — szerencsére már csak kevesen vannak — épp úgy vannak magyarok, — de ezek már igen nagy számban — akik a fenti igazságot csak azóta vallják, amióta saját édes hazánkat érte egy nagyszabású ellenséges orvátadás, mióta erdélyi magyarjainkat érte az ellenséges invázió istencsapása.

Most már érezzük mindnyájan, mit jelent az, ha testvéreink nyomorult, tehetetlen, szorongatott földönfutókká lesznek, tűzhelyük feldúlva, munkájuk gyümölcse letaposva, elorozva, leányaik, asszonyaik meggyalázva.

Most már mindnyájan érezzük, hogy mit jelent az, ha az erőszakkal párosult alattomos furfang egy értékes részt akar kihasogatni a haza testéből.

Támadják a háború intézőit — közvélemény és parlament, — amiért védtelen volt a válságos pillanatban határ és szoros; vádolják hevesen diplomáciánkat általában és a bukaresti követünket legkülönösebben, tájékozatlansággal, balekséggel.

Mi nem vádolhatjuk sem a háború vezetőit, sem diplomáciai karunk háborús ténykedéseit.

Mert mi elvetjük és jogtalanak tartjuk a ránk erőszakolt háborút és a háború intézményét egyáltalában. Mi nem bírtunk volna örülni annak sem, ha a mi diplomatánk lett volna a furfangosabb, az ügyesebb és ha minékünk sikerült volna Romániával szemben ügy eljáráni, mint ahogy Románia velünk szemben eljár. Undorral utasítjuk vissza az egész rendszert, mely megdi, hogy úri időtöltés lehessen, nyugodtan sakk-

húzásokat eszközölni »a zöld asztal mellett«, mikor a játék betétje emberek millióinak élete, szabadsága, minden nyugalma és létük minden lehetősége.

Mi csak azt követeljük ez alkalommal, — mint ahogy ezt követelik társaink az) egész művelt világon, — hogy lássák be végre mindazok, akik eddig nem tudtak ehhez a belátáshoz felemelkedni, hogy anektálni nem lehet többé.

Nem lehet országrészeket, melyeknek lakóit a múlt az eredet, a nyelv, szokások, érzések, érdekek közössége ezer idegszállal az anyaországhoz láncol, attól erőszakosan elszakítani. Nem lehet, mert ebbe nem nyugszik bele az emberek jogérzése, mert lázadznak ellene, mert minden eszközt jónak ismernek el, mely a régi állapot visszaállításához vezethet, akármilyen áldozat árán.

Nem lehet, mert ha régmúlt időkben még behegedtek is az ilyen sebek, ma már nem.

A magasabb kultúra velejárói: általános iskoláztatás, sajtó, a nemzeti öntudat, nagyobb körökre való kiterjesztése, mindez gátolja a gyógyulást. Az imperializmus érdekhálózata pedig az egész világon minden gondját arra fordítja, hogy a bajt, amennyire lehet, elmérgesítse, és hogy a népek jogos fájalmát felhasználja háborúk uszítására, saját elvetemült céljai elérésére.

Láttuk a francia revanche-eszme végzetes szerepét a mai világháború okainak és lehetőségének létrejöttében és főképpen tudjuk, mit érzünk mi magyarok ma, mikor Erdély elvesztésének csak veszedelméről van szó.

Lássuk be végre, hogy máshol is emberek laknak, akik épp úgy éreznek és épp úgy gondolkoznak, épp úgy jajgatnak és épp úgy lázadznak, mint mi.

Minden államférfi — angol, német, orosz, francia — egyaránt azt állítja, hogy állandó békét akar kivívni hazájának.

A népek, ha majd áthatja őket az a meggyőződés, ráeszmélnek arra, hogy nyugalom és egyetértés a mostani háború után csak úgy lehetséges, ha akárki győzőn is a harctéren — a békekötés mindenféle annexió kizárásával létesüljön.

Magyar államférfi — gróf Andrássy Gyula — nem most, hanem közvetlenül a központi hatalmak tavaszi nagy harctéri sikerei után hasonló szellemben nyilatkozott már, hivatalos formában.

Ha kétes egy országrész hovátartozandósága, akkor a lakosság maga ítélje meg népszavazás segítségével, hogy hová tartozik.

Bonyolult viszonyok, kevert, különböző kulturfokú lakosság mellett, még áttelepítésektől sem szabad visszariadni, ha a kérdést a jövő nyugalom irányában akarjuk megoldani.

Minden költség, minden fejtörés, minden önmegtartóztatás és minden munka, amit ennek az ügynek szentelünk, csak elenyésző csekély áldozat a kérdés mérhetetlen honorejéhez és fontosságához képest.

Ha a mi »nagyon bölcs« államférfiaink és politikus férfiaink és agitátor férfiaink ezt az igazságot már sok évvel ezelőtt belátták volna és felismerték volna azt is, hogy egyeduralmuk fentartása mily katasztrofális lesz következményeiben, akkor nem riasztana bennünket már harmadesztendeje megszakítás nélkül — siri csöndben — az egetrázó jajsza mindennek, ami még eszmél és érez, mindennek, ami még életre érdemes, a beszenyvezett, meggyalázott európai embercsalád körében

Férfi- és női munka a háború után.

Írta: Lida Gustava Hegraaan, München.

Napilapokban és női folyóiratokban az utóbbi időben gyakran foglalkoznak azzal a kérdéssel, hogy mi történjék a háború befejezése után azokkal a nőkkel, akik a háború kitörése óta a férfiak állásait kötelességtudóan, sok körültekintéssel és belátással töltötték be. Állami és községi hatóságok már most gondolkoznak azon, milyen rendszabályokat kell majd foganatosítani, hogy a nőket a hivatalos állásokból kiűzzék, visszaszorítsák a háztartásba, hogy így ezeket az állásokat a hazatérő férfiak számára szabadabbá tegyék.

A kérdés fejtegetésénél kétféle irányzattal találkozunk. Némelyek a dolgot igen gyorsan intézik el; határozottan kijelentik, hogy a nőknek azonnal át kell adniok helyüket a hazatérő férfiaknak és ezzel az ügyet végleg elintéztetnek is tekintik. Az a gondolat, hogy mi lesz azután a kenyérkeresetüktől megfosztott nőkkel, nem is foglalkoztatja őket tovább. A többiek ellenben tisztán átérzik, hogy ez a bánásmód a nőkkel szemben nagy igazságtalanság lenne. A nők, akik első sorban járultak hozzá ahhoz, hogy hazájuk gazdasági életének nagy gépezete tovább működhesse, ennek fentartásában oly jelentékeny érdemeket szereztek, hogy nem lehet egyszerűen fejükre olvasni az idizstet: »Der Mohr hat seine Schuldigkeiten getan, der Mohr kann gehen.« De egyúttal a jobbérzés tiltakozik a lehetőség ellen, hogy azok a férfiak, akik életük veszélyeztetésével, elképzelhetetlen szenvedések és ezeryi nélkülözés között védelmezték a hazát, kenyér nélkül maradjanak, ha majd rendezett viszonyok közé térnek haza. Gondolkoznak és tanakodnak a kellő megoldáson, anélkül, hogy Kolumbus tojását mindeddig megtalálták volna. Az a gondolat, hogy minden nőt a háztartásokban helyezzenek el, nem tekinthető megoldásnak. Ez már a háború előtt sem nyújtott elég alkalmat arra, hogy leköthessen minden szabad női munkát. Még az eddigi lehetőséget is egyre jobban korlátozza a technika és ipar továbbfejlődése és a házasságkötésnek a háború folytán csökkent lehetősége.

Nem lehet úgy tenni ebben az esetben, mint oly sok másban? Az állami és községi közigazgatás, tudomány, szakemberek, férfiak és nők minden irányban megvitatják a kérdést, indítványt indítványra halmoznak, megteszik a legkülönbözőbb előkészületeket és nem veszik figyelembe, hogy az lenne a kérdés legjobb megoldása, ha magára hagynák, hogy akkor rendbe jönne igazságos, mindenkinek javára váló módon. Ebben az esetben mindenestre elkerülhetetlen szigorúság ez az egyénnel, de mindkétnevel egyénnel szemben.

Azokat, akik nem nézhetik tisztán objektív szempontból a kérdést, hanem akiknél a legkülönbözőbb érzések is szerepelnek, figyelmeztetjük, hogy minden háború, és a mostani még inkább, mint az előbbiek, sok ember hivatásos munkásságát teljesen tönkreteszi, még pedig nemcsak a háború ideje alatt, hanem az utána következő évekre kihatólag is.

Senki, sem az állam, a községi hatóság, vagy bárki más, nem ad anyagi javaik elvesztéséért kárpótlást a kereskedőknek, iparosoknak, művészeknek, stb., akiket a háború teljesen tönkrejuttatott; általában senki sem törődik azzal, hogy hazatérve, kenyérkereset nélkül maradnak-e vagy sem. Többé-kevésbé ez a kemény sors sújtja mindazokat, akiknek művészi, tudományos, vagy akár üzleti tevékenysége egyéni kezdeményezésben, egyéni tudásban gyökerezik, akiknek munkáját senki más, mint ők maguk, el nem végezheti és akik számára több mint kérdéses, lesz-e nekik való tevékenységre alkalom mindjárt a háború után.

Az a sok férjes nő, aki a háború alatt gyermekei ne-

velése és háztartásának vezetése mellett férje üzletét, illetőleg munkásságát is folytatta, szinte összerogyva a kettőzött munka terhe alatt, örülni fog, ha visszatér a férfi és átveszi a munkának őt megillető részét. De előfordulhat az az eset is, hogy az asszony, mások munkaerejére bízva a háztartást, kizárólag férje hivatásának szentelte magát, az övénel több ügyességgel és belátással töltötte, be helyét és így nagyobb eredményeket is ért el. Ilyen esetben értelmes férfi a dolgok vezetését a nő kezében hagyja; hiszen végtére üzletben, mezőgazdaságban az elért siker a fő. Nem akarja majd, hogy ne dolgozhassanak együtt, és a nő otthoni munkájának elvégzésére könnyebben található helyettest keres.

Annak a kérdésnek a megvitatása: helyét szabadon kell-e hogy találja a hazatérő férfi, tulajdonképpen csak hivatalnokoknál és magánalkalmazottaknál van helyén. Nem teljesen jogosult-e itt a kérdés, miért legyen éppen ezeknek kiváltságos helyzete a nők rovására? Aki a helyzetet objektív szempontból nézi, semmiféle érzelmi befolyást meg nem engedve, annak lehetetlen be nem látnia, hogy a tehetségesebb, derekasabb, hasznavehetőbb kell, hogy helyén maradjon, a kevésbé tehetséges, kevésbé használható és ügyetlenebb pedig álljon félre. Az én nézetem szerint minden magánüzemben így nyer majd elintéztést a dolog; híven az alapelvhez, hogy mindenki elsősorban a saját hasznát keresse, a nagy és kis üzem vagy vállalat vezetője aligha fog felmondani egy tehetséges, derék nőnek azért, hogy a hazatérő kevésbé tehetséges harcost régi állásához juttassa; viszont örülni fog a kínálkozó alkalomnak, elbocsáthatni a tehetségtelen nőalkalmazottat, hogy a harctérről visszatérő tehetséges férfi így régi munkakörét ismét átvehesse.

Másképpen van ez nyilvános üzemeknél. Itt a körülmények bonyolultabbak, a kérdés megoldása nem oly egyszerű. Az állami és községi hivatalnokok alkalmazása életfogytiglan szól, nyugdíjjogosultságuk van, és így igényük arra, hogy hazatérve, régi állásukat elfoglalhassák, avagy nyugdíjat kapjanak. A nők, akik a háború alatt ilyen hivatalnokok állását töltötték be, nézetem szerint kellett, hogy számoljanak evel a körülménnyel és bele is nyugodjanak. Sok hivatalnok, akinek idegzetét a háborúban átélte események egészen tönkretették, vagy akik mint nyomorékok kerülnek haza, nem lesznek majd képesek régi állásukat újból betölteni. Akiket a halál elragadott, vissza sem jönnek többé. Ha pedig ezeknek a helyét — számuk pedig jelentékeny — a háború ideje alatt hasznavehető nők feletteseik meglegedésére töltötték be, a legelemibb emberiség követeli, hogy ezeket a nőket állásuktól meg ne fosszák.

Túlnyomó száma azoknak a férfiaknak, akiknek kezében van az állami, illetőleg városi üzemek vezetése, intézése, nincs ezen a véleményen. Azt az álláspontot képviselik, hogy a nő a családi otthonba való, már amennyiben magasabb, jól fizetett, illetve a körülményekhez képest kellemes állásokról van szó és hogy tulajdonképpen csak azért használták fel a nő értelmiségét és munkaerejét, mert a nyilvános üzem fentartása az ő segítségével nélkül már nem volt lehetséges. Amelyik állást azelőtt férfi töltötte be, azt ismét férfival akarják betölteni.

Ezeket kell már most meggyőzni arról, hogy ezt az elavult álláspontot már a háború előtt elhagyta a gazdasági fejlődés; meg kell értetni velük, hogy a háborús évek alatt a háborúban résztvevő összes országok minden férfiai és asszonya, ezek itthon, amazok odakünn, egész erejük latbavetésével, mérhetetlen szenvedések, lemondások és nélkülözések közepett, megtettek mindent, amit csak tehettek. Más az otthonmaradt nők kínos rettegése szeretteikért, fiúk- és férjükért, mint a férfiak szenvedése háborús szol-

gálat alatt a harctéren; de csak az merheti a nők szenvedését kevesebbre becsülni, aki határozottan a lelki fájdalom fölé helyezi a testi szenvedést Kenyérkeresetünk elvesztése mindég nehéz sors; de a nélkülözés férfiak és nők egyformán fáj és egyenesen erkölcs-telen dolog kijelenteni azt, hogy a nők kötelesek helyüket a férfiaknak átengedni csak azért, mert nők. Az igazságosság inkább azt követeli, hogy a kipróbált nőket meghagyják helyükön, illetőleg — a fentemlített esetekben — más megfelelő állással kárpótolják. Ennek a kérdésnek ez az egyetlen igazságos, közgazdaságilag legjobb hatású és mindenkire nézve hasznos megoldása.

Fordította: Weiszberger Anikó

Soha többé!

Megdöbentően kegyetlen, cinikus, háborúra uszító beszéd járta be a minap a világsajtót!

Lloyd George mondta a vértől csepegő, izgató, milliók halálát ígérő szavakat egy újságíró tollába.

Hiába, ezek a szavak is csak azt árulták el, mire elhangzottak, hogy az entente háborúba kergetett népeit is hatalmas és forró békevágy sorvasztja. Vágy egy állandó béke után, mely mielőbb véget vessen annak a lehetőségnek, hogy újabb háborús gyalázatoságokat lehessen elkövetni a békekötés után.

A hülyeségig primitív rabulisztikával, mellyel csak a háború mérges gázaitól elkábult agyvelőkre lehet hatni, be akarja bizonyítani Lloyd George, hogy a központi hatalmak ellen folytatott kegyetlen és az ellenséges országok végleges összezúzásáig folytatott háború a porosz katonai despotizmus letörésére és mindenféle háborús veszedelem és barbárság megszüntetésére alkalmas eszköz.

Az angol hadügyminiszter tudatosan hazudik. Oh, nagyon jól tudja ő, hogy véres boszúval, népek összezúzásával, megalázásával, egymás ellen való uszításával, kegyetlenséggel, gyilkossággal nem lehet megvetni alapját egy kiengesztelő, a militarizmus eszközeit elvető megegyezésnek. Hanem csak fokozni az erőszak, a kapitalizmus és a férfiak nemi uralmának visszaéléseit és újabb háborúkat előidézni.

De az anyag, amellyel most dolgozik az imperializmus, élő idegekkel, agyvelővel rendelkező anyag.

És jól ismeri Lloyd George emberei lelki állapotát, tudja, hogy ma már ebbe az örületbe csak úgy lehet belevevőzni őket, ha azt az egyetlen érzésüket használja fel, azt az egyetlen érzésüket vezeti félre, mely bennük még meg van és melyet még félre lehet vezetni, mert még csak ez eszmél mégis bennük:

»Békét akarunk. Végleges, maradandó békét Emberek akarunk lenni. Szabadok akarunk lenni. Egymás hasznára és nem egymás vesztére akarunk élni.

De élni, élni akarunk.

Ennek a szörnyűségnek nem szabad megismétlődni e.

Soha, soha, soha többé!«

Sz. S-né.

„A perocsényi pokol”

az, melyet a tőke kapzsisága, a militarizmus hatalmi túlkapásai és a férfi zabolátlansága fűt. Tizennyolc éves menyecskét húznak ki erőszakkal az ágyból férje távollétében, helyette munkára kényszerítik és a gyár egyik

alantas közege«, kivel a kényszermunkára a gyárba kísértetik a szerencsétlent, nemileg visszaél vele. Nehéz megítélni, hogy a hydra három feje közül: kapzsiság, militarizmus és nemi brutalitás, melyik a legfertelmesebb, melyik az, amely legtöbb szenvedést mér a nőre, kivel visszaélnék gazdasági, emberi és nemi vonatkozásában. Mi csak azt érezzük, hogy a nő e háromszoros ellenségét sürgősen el kell távolítani a férfiak által teremtett beteg társadalomból, ha nem akarjuk összeomlását látni annak is, amit e véres korszakból talán sikerül még megmentenünk.

M. M. E.

Circulus vitiosus a központi háztartás körül.

Mit akarnak megint a központi háztartással!? Avval mások is volna elég baj, — kiált fel az epés krónika — hát még most! Most még külön-külön sem tudják a háztartások beszerezni az élelmiszereket, hát még sokan együtt. Igaz, hogy most koplal a városi, de ha közös konyhán étkeznék, majd követelővé válnék. Persze, hogy bővebben élne akkor, de Isten ments, hogy ez bekövetkezzék, mert akkor megnövekszik a fogyasztás. Nagyobb készletet pedig hogyan szerezzen be a központi háztartás, mikor még külön-külön sem tudják beszerezni, stb., így tovább körbe-körbe, a végtelenségig. Hogy egyik mondat ellentmond a másiknak, bánja a kánya!

M. M. E.

A katonák „törvénytelen” gyermekeinek elismerése

Kormányrendelet jelent meg az elismerés anyakönyvi bejegyzésének megkönnyítéséről. Felcsillanó örömmel vettük kézbe, elolvastuk, átböngésztük újra meg újra, de hiába: nem sok örvendetesét találtunk benne. Csak arról szól, hogy az apának nem kell a frontról hazajönnie azért, hogy gyermekét elismerje; megetheti azt ott is. Ha pedig az apa elesett, és az elismerés nem történt meg, kérheti azt az anya vagy a gyermek törvényes képviselője, ha az apa az anyával házasságot kötött a gyermek születése után. Tehát csak akkor, ha véletlenül — mert hiszen az utólagos házasság jog szerint törvényesít — ez formaliter bejegyezve nem volt, utólag bejegyezhető az anyakönyvbe. De mi lesz az ezrek és százezrekből, akik felé az elvérző apa utolsó fájdalmas sóhaja száll, a kétségbeesett menyasszonyokból, a nyomorban született gyermekekből oly esetekben, mikor a házasságot tényleg megkötni nem lehetett, de lelkük frigye szerint egymásé voltak holtomiglan-holtodiglan, mikor nem hűtlenség, csak pergőtűz és gránát bontotta meg a frigyet? Ezekben nem adható meg a szomorú vigasztalás, amely meghagyná ugyan a fájdalmat, ínséget, gondot, de legalább enyhítené a mártírkoszorú legfájóbb tövisét, a szégyen kínját. Ezek az ártatlan gyermekek, kiknek ereiben a hazáért elpusztult áldozat vére folyik, szerencsétlen apjuktól még azt az egyetlen örökséget sem I vehetik át, hogy igazán az ő gyermekei? Ezek maradjanak meg a senki gyermekeinek?

A Feministák Egyesülete felségfolyamodványban már régen kérte a törvényesítés lehetőségét királyi kegyelem útján mindazon katonáknak gyermekei számára, akik a harctéren elesetek vagy eltűntek.

A folyamodványt leküldték az illetékes minisztériumhoz véleményadás végett. Vajjon ha az asszonyok véleményét kérnék ki megkínzott asszonytestvéreik és azok gyermekeinek érdekében, akkor is megtörténhetné-e, hogy az elismerést csak oly esetekben rendelnék el, »ha a házasságot megkötötték?«

Sz. I.

SZEMLE

A választójog és a szociáldemokrata párt.

Örömmel tapasztaljuk, hogy a párt mind hivatalos lapjában, mind az országgyűlési képviselőkhez intézett levelében most már kifejezetten és határozottan azt az álláspontot foglalja el, melyre programja kötelezi: »a demokrácia minimuma minden férfi és minden nő választójoga.« Meg vagyunk győződve arról, hogy ez nagy mértékben megkönnyíti majd a munkásnők öntudatra ébresztését és szervezését.

Norvég nők a békéért.

Norvégiában erős visszhangra talált Dr. jur. Arnold Rautad egyetemi tanárnak »Igazságos és állandó béke« címen írt brosrájára. A norvég női szervezetekhez intézett felhívása alapján 60 nőegyesület csatlakozott már a béke eszméjét propagáló mozgalomhoz és mintegy 200 egyesület programul tűzte ki, hogy gyűlést hívjon egybe, amelyen a kérdést megvitatják és állást foglalnak mellette.

Női képviselőjelöltek Dániában.

Dániában a nyugatindiai szigetek eladása körül keletkezett belpolitikai viszályok miatt a képviselőválasztásokat elhalasztották. Azonban az egyes pártok keretén belül erős agitáció folyt női képviselők jelölése érdekében. Eddig két női jelöltjük van: a radikális párt Elna Munch asszonyt, a szociáldemokrata párt pedig dr. Helene Berg ismert nevű pacifistát kandidálta.

Egy amerikai békebarát a háborúról.

Harry C. Evans, ki a Ford-konferencia tagja volt, európai tapasztalatairól a »Daily Capital«-ban cikksorozatot írt. Ezeket mondja többek között:

»Háború csak akkor nem lesz többé, ha a modern fegyverekkel felszerelt harcosok millióinak küzdelmét szörnyűbbnek tartjuk két gladiátor karddal és buzogánnyal folytatott küzdelménél. Háború csak akkor nem lesz többé, ha ép oly lehetetlenné válik, hogy emberi lényeket csupán az ágyúk torka számára tápláljunk, mint amilyen lehetetlenség volna manapság az, hogy fenevadaknak vessük őket martalékul; ha az emberek lelövését ugyanolyan borzalommal szemléljük majd, mint keresztrefeszítésüket.

Az emberek sanyargatására és kínzására eszelni ki és gyártani gépeket, semmivel sem gonoszabb, mint ugyancsak gépeket eszelni ki és gyártani megölésükre. Hogy embereket lelőnek és sebesülten fekdni hagyják, míg el nem pusztulnak a szomszagtól, fagytól vagy rothadástól, ezek a legkegyetlenebb kínzás eszközei; ha belátnók, hogy ép olyan fellázító, mint a régi kerékbetörés, a végtagok kiszakítása és a megcsönkítés, háború többé nem lehetne.

A gladiátorok és boszorkányok korszakának, az inkvizícióknak és az arénának borzalmait együttvéve sem tesznek túl a mostani háború borzalmasságain. Ebben a két év óta folyó háborúban több embert gyilkoltak meg, mint ahányan elpusztultak az összes háborúkban, mióta Jerikó falait Joshua lerombolta. Valamennyi eddigi háború ehhez képest jelentéktelennek tűnik. Napoleon sosem vezetett 150.000 főnyinél nagyobb hadsereget ütközetbe; az elmúlt két év alatt pedig ötven nagyobb hadsereg is pusztult el teljesen. A Marne-i ütközethez képest Waterloo kis csatározás volt. Verdunre gondolva, elfelejtjük Gettysburg-ot. A Nagy Sándor világhódító útja, Timurlenk, Caesar légióinak tettei csupa kis csete-pátéknak tűnnek. A rémuralom is csak rövid helyi zavargássá törpül és 1793-at elfelejtjük 1915. mellett.

Jóindulattal telve tel valamennyiük iránt, s egyikük ellen sem táplálva rosszakaratot, felkérjük a hadviselő nemzeteket, szüntessék be egy rövid időszakra hadseregeik tevékenységét; tegyék lehetségessé, hogy azok, kiknek kezében van az ország ügyeinek intézése, akik a háború megkezdése és befejezése felett döntenek, megkaphassák és megfontolhassák az ellenségeskedések beszüntetését célzó indítványokat. Elítélve minden háborút, de egyetlen nemzet ellen sem emelve vádat, felemeljük kiáltó szavunkat az emberéletek további feláldozása ellen. Minden nemzet azon gyermekei helyett beszélünk, akik a körülményekben rejlő okoknál fogva maguk nem beszélhetnek. Szólunk azon özvegygé lett anyák nevében, kikre elviselhetetlenül súlyos teher nehezedik; az atyátlan gyermekek nevében, kiket fejlődésük lehetőségétől fosztottak meg; a lövészárkokban lévő bátor emberek helyett, kiknek életére szükség van, hogy eleget tehessenek polgári és családi kötelességeiknek; végül szólunk a semleges népek nevében, kiknek érdekei veszélyeztetve vannak. Az emberiség, igazságosság és józan ész nevében fegyverszünetet kérünk!

Melyik nemzet merné kimondani, hogy nem akarja a békét? Melyik nemzet merné visszautasítani a békefeltételek megfontolását? Az egyetlen nehézség abban rejlik, hogy bármilyen bátrak is a nemzetek, egyik sem elég bátor ahhoz, hogy magára vállalja a kezdeményezést; mind-egyik várja, hogy a másik tegye ezt. Azért cselekszenek így, mert azt hiszik, hogy az a nemzet, amelyik az első lépést teszi meg a békekötés felé, ezzel elárulná a háború folytatásához szükséges képességeinek meggyengülését — mintha nem volna amúgy is ismeretes valamennyi nemzet harcképessége. Kétséget nem szenved, hogy ha a hadviselő felek közül a vezető államok egyike javasolna olyan feltételeket, melyek ha észszerűtlenekek volnának is, de alapul szolgálhatnának a háború befejezéséhez, akkor fegyverszünet jönne létre és a békekonzferenciát összehatnák.«

A nők választójoga az angol parlamentben.

Augusztus tizennegyedikén Asquith angol miniszterelnök a legközelebbi választásokra nézve tett indítványt — az alsóháznak, megjegyezvén, hogy az indítványozott rendszabályok csak ideigleneseknek tekinthetők. »Amennyiben az országgyűlés a választójog kiterjesztését kívánná, — mondta Asquith — nemcsak a katonáknak és tengerészeknek, hanem a nőknek a követelését is tekintetbe kell vennie.« A kormány indítványáról folyó vitában, válaszul Sir Edward Carson javaslatára, mely a választójognak kiterjesztését követelte minden katonára és tengerészre, Walter Long belügyminiszter, a kormány indítványát védte meg; hangsúlyozta, hogy ha a választójog a hozott áldozatok elismerése, a nők ugyanannyit áldoztak, mint a férfiak. Pártok és érdekeltségek csoportjainak értekezletét indítványozta, amely értekezlet megvitatná a választójogi reformokat. Erről októberben fognak határozni.

A nők választójoga mellett tüntetett a Workers Suffrage Federation 80 munkásszervezet képviselőjében, hatalmas nagygyűlésen hozott határozatot a nők választójoga érdekében.

Az angol gyarmatok nőinek választójogi értekezletén néhány érdekes tapasztalatról számoltak be az elő-

adók azon országokból, melyekben a nőknek már régebben van politikai választójoguk. Ezek szerint „a nők munkássága függetlenebb a pártpolitikától a férfiakénál, viszont a nők lelkesebben dolgoznak társadalmi reformokért. A politikai gyűlések hangja finomodott, a jelölték színvonala emelkedett. Társas összejöveteleken a nők! nagyrészt politikai kérdéseket vitatnak meg.

Az értekezlet tárgysorozatán volt a nemzetközi békebiróság, valamint a nők jogi, gazdasági, társadalmi helyzete, a közérkölcös és közegészségi kérdése is. Az anyaországbeli nők serkentést és reményt merítettek fel szabadult testvéreik példájából.

M. M. E.

A nők választójoga Amerikában.

Melbourneben értekezletet tartott 24 ausztráliai politikai nőegyesület, hogy ellensúlyozza azon törekvéseket, melyek a kormányt a nemi betegségek leküzdésének ügye alatt a nőket sértő törvénytervezet benyújtására akarják bírni. Ausztrália a szociális törvényhozásban minden nemzet előtt jár; a nők ezúttal is olyan határozatokat hoztak, melyek megvalósulása a közérkölcösöt érintő intézkedésekben a legnagyobb haladás volna.

Az értekezlet elnöke, Vida Goldstein, a határozatok megokolásában megállapította, hogy a venereás betegségek okozói: hibás nevelés, hibás társadalmi és gazdasági állapotok, csábítás, gyenge jellemű férfiak, alkoholizmus, militarizmus, kényelemszeretet, a nőnek lebecsülése csupán nemi lényé, a társadalom elnézése a férfiak nemi kicsapongásaival szemben és az erkölcs-telenséggel, való üzérkedés. A határozatok kimondták, hogy a nevelés célja megerősíteni a tiszta erkölcsi fogalmakat és az egészség ideálját; minden ember képességeit teljesen kiképezni a keresetképeség legnagyobb fokára. Követelték a védelmi kor {elemelését 21 éves korig, férfiak és nők egyforma díjazását, 21 éves kortól napi 12 korona bérminimummal. Huszonegy évesnél fiatalabb elcsábított leánynak a feleség jogai biztosítottassanak; ha a férfi nő, bigámiáért büntetessék. Kívánták a nők közreműködését a venereás betegségek okainak és mértékének felderítésére kiküldendő bizottságban és az erkölcsrendészetben. Követeltek olcsó és kellemes női szállókat, munkanélküli nők állami munkával foglalkoztatását, fiatalkori bűnösök »ifjúsági köztársaságban« nevelését, bordélyházak bezárását, lapkiadók megbüntetését erkölcsstelen hirdetések közléseért. Követelték a lakók jogát nyilvános házak kialakítására a rendőrség megkerülésével, úgy mint lowában.

Az értekezlet kijelentette, hogy tiltakozik a militarizmus minden formája ellen, mert az a női nem lealacsonyításán alapszik. Elhatározta az alkoholfogyasztás további megszorításának és korai záróórának követelését.

E határozatokat a nők küldöttsége fogja a kormánynak átnyújtani.

Még nem kaptunk hírt az Amerikai Választójogi Nőszövetség idei, 48-ik évi közgyűléséről, mely szeptember 6-10-re volt összehívva; ezen a nemzeti szövetség állásfoglalását kellett eldönteni azon Új helyzettel szemben, melyet az amerikai politikai pártok új állásfoglalása teremtett a nő választójoga kérdésében. Tudva levő, hogy a republikánus párt, melynek elnökjelöltje Hughes az Északamerikai Egyesült-Államok nőinek egy

csapással meg akarja adni a választójogot, míg a demokrata-párt az alkotmány változást az egyes államokra kívánja bízni. Valószínű, hogy ez nem változtatja meg a választójogi nőszövetségi pártonkívüli taktikáját, bár Hughes maga is terjedelmes beszédben okolta meg állásfoglalását a gyors és teljes jogkiterjesztés érdekében.

East Cleveland városa, Ohio-államban, nagy többséggel megszavazta a nők községi választójogát.

A Yale-egyetem első női tanára, dr. Rhoda Erdmann, biológiai előadásokat tart férfihallgatóknak. A Columbia-egyetemi orvosi fakultásán, mely nemrég nyílt meg a nők előtt, dr. Vera Dantschakoff lett az anatómia tanára; dr. Rosaile S. Morton tanársegéd a Vanderbilt-klinikán.

Észak-Carolina kormányzójának, Craig-nek, titkárja nő, Miss May F. Jones, ki a kormányzó távollétében minden hivatalos dokját végzi, ő az első nő ebben a fontos hivatalban; híres a választójogért folytatott munkásságáról.

M. M. E.

Nők egyeteme Indiában.

Az idén alapították meg az első női egyetemet Indiában, mely az angol nyelv kötelező tanítása mellett a tudományoknak hazai, marathi nyelven való tanítását tűzte célul. Ezt az egyetemet egy felsőbb női tanintézetből fejlesztették. Indiában tehát van már a nőknek egyeteme, a magyar nők előtt ellenben még mindig zárva van az egyetemnek több fakultása. Azt kívánja-e a közoktatásügyi miniszter, hogy — Indiába vándoroljunk, ha kiképzésre áhítózunk?

Kanadában

erős agitáció folyik a nők választójoga érdekében. Most Ontario van soron, ott igyekeznek a nők politikai jogokat szerezni, de egyúttal megkísérik a föderatív választójogot is megszerezni, mely véget vetne a részletmunkának, amennyiben egy csapásra megadná az egész állam asszonyainak a teljes polgárjogot.

Nőbíró

nevezte ki dr. phil. Lynch Berylt a közoktatási miniszter Murphy kiváló írónőt, nők és gyermekek minden érdekének védőjét.

Új-Zéland hivatalos közoktatási folyóiratának szerkesztőjévé

nevezte ki dr. phil. Lynch Breylet a közoktatási miniszter, aki igen felvilágosodott, haladó és jóakarata ember, a nők sok üdvös reformot várnak tőle.

A nők szolgálati évét propagáló egyesület

júniusban tartotta első közgyűlését Breslauban. Az elnök, Lange Erzsébet indítványára elhatározták, hogy kis csoport leányt kellő számú tanerő vezetése alatt egyszerű falusi gazdasági munka megtanulására küldenek ki és mielőbb összegyűjtik az e célra szükséges összeget.

Elhatározták még a nők szolgálati éve ügyével foglalkozó hivatal szervezését. Ezt szakképzett férfiak és nők vezessék; központja legyen minden idevonatkozó kérdésnek; főleg statisztikai adatokat szerezzen be a rendelkezésre álló tanerőkről és a képzési lehetőségekről. Ezután Reichel tanár alapos áttekintést nyújtott az előmunkálatokról. Ajánlatára elhatározott, hogy illetékes helyen sürgetik a hivatal felállítását.

De még sok minden szorul elméleti igazolásra. Úgy látszik, egy évre tervezik a tanulás idejét; ez alatt háztartási, családi és állami kötelességeik teljesítésére nevelnék a lányokat; Lange ezt szolgálati és munkaévnék nevezi. Abban megegyeztek, hogy a művelt osztály leányai külön tanuljanak. Kérdés azonban, hol marad a különböző társadalmi osztályok kölcsönös megértése, amelyet ez a szolgálat állítólag elősegít?

Felmerült az a kifogás, hogy a női munkabérek a szolgálati év csökkenteni fogja. Kifejezésre jutott ez Teichman földbirtokosnő beszédében; könnyű és kellemes, egészséges munkakört ígért a szolgálatra kötelezettek részére; de mégis az volna a hatása, hogy a gazdagok így olcsóbb munkaerőhöz jutnának.

Eddig csak békés munkáról volt szó; ellenben Schirm a c h e r dr. a háborúra készüléssel és az arra nevelésről beszélt. A fiatal lányok testi épségének és erejének fejlesztéséről, tekintettel egy erős és ellentálló jövő nemzedékre, újabb háború esetén. Mindnyájan, akik a jelen háború nyomorát érezzük, szomorúan hallottuk ezt egy nő ajkáról.

A progresszív nők csatlakozása talán elnyomhatná ezt a reakciós irányzatot. De félő, hogy a szolgálati év gondolatában rejlő visszas logika: a militarisztikus tömeg-nyomás szolgálai utánpótlása, eleve elriasztja a radikális elemeket.

Tartalom:

Egy vándor, aki el nem fárad	149
<i>Glücklich Vilma</i> : A gyermek védelme saját környezetével szemben	150
Okuljunk!	150
Háború, közéletmezés és választójog	161
Választójogi demonstráció szakadó esőben	152
Eszméink diadala	153
<i>Dr. Dienes Valéria</i> : Az iskolásgyermek lélektana	153
<i>Hacker Boriska</i> : A leányközépiskolák reformja és a koedukáció	155
<i>Szegvári Sándorné</i> : Erdély	156
<i>Lida Gustavo. Heymann</i> : Férfi és női munka a háború után	157
Soha többé!	158
A »perecsényi pokol«	158
Circulus vitiosus a központi háztartás körül	158
A katonák törvénytelen gyermekeinek elismerése	158
Szemle	159
A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!	161

A szerkesztőség tagjai:	Laptulajdonos:
Bédy-Schwimmer Rózsa felelős szerkesztő	Feministák Egyesülete
Szikra (gr. Teleki Sándorné)	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Pogány Paula	V., Mária Valéria-utca 12. szám. Telefon: 142-40.
»A Nő« a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyvárad, nyíregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a »Férfi lliga a nők választójoga érdekében« hivatalos közlönye.	
Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.	

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

Október 11-én, szerdán, d. u. 5 órakor

Schwimmer Rózsa tiszteletére ötórás teát rendezünk

a Ritz-szálloda üvegtermében. Vendégeket szívesen látunk; a tea ára személyenként 2 korona.

Október 12-én, csütörtökön este 6 órakor egyesületünkben:

RENDKÍVÜLI KÖZGYŰLÉS,

melynek napirendje:

1. Az alapszabályainkra vonatkozó belügyminiszteri leirat.
2. Esetleges indítványok.

Belépési igazolványul a f. évi tagsági jegy szolgál

Minden erőnk megfeszítésével legyünk azon, hogy a világ öntudatos asszonyainak solidaritása megmentse a jövő nemzedéket!

Any- és gyermekvédelmi bizottságunk új munkakör betöltését kezdte meg a nyári hónapokban. A budapesti állami gyermekmenhely u. i. — hogy enyhítse a hadbavonultak családjainak nagy ínségét és elejét vegye a gyermekek hiányos táplálkozásából származó elsatnyulásának — felvette a gyermekeket a Menhely kötelékébe és anyjuknál helyezte el őket. Bizottságunk segítségét kérte a Menhely annak a munkatöbbletnek elintézésére, amelyet ez az intézkedés rótt az amúgy is túlterhelt hivatalnoki karra. Készséggel vállaltuk azt, mert szociális munkánk gyorsabban juttatta el az állam segítségét azokhoz, akik arra jogosultak. Ugyancsak segítségünk révén sikerült kiküszöbölnünk a postai késedelmeket is, amelyek súlyos zavarokat okoztak az apró háztartásokban. Kérjük azokat a tagtársakat, akik a Menhelyben délelőttönként végzendő munkára vállalkoznak, hogy a bizottság elnökénél, Szirmay Oszkárné tagtársunknál (telefon 37-43) jelentkezzenek.